

1 TIMOTEO

Saludo

¹ Núa Pablo nubànùaca pirí cuyàluta. Núa Pablo Jesucristo yàasu apóstol, Dioscáiná ibànùaca núa nuíbaidáanápíná irí. Yái Diosca, yácata iwasèerica wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Wáiwacali Jesucristo nacái ibànùaca núa, yái Jesucristo imàaquéerica manuíca wáináidaca wawàwawa ìwali imàníinápíná walí macáita càide iyúwaté íimáaná walí. ² Nutànàaca pirí cuyàluta Timoteo, píacata nuíquéerica càiride iyúwa nuíriwa báisíta peebáidacáiná Jesucristo itàacái, càide iyúwa nuebáidáaná nacái. Yá nusutáca Wáaniri Dios íicha pirípiná, Wáiwacali Cristo Jesús nacái, namàníinápíná pirí cayábéeri mawèníri iyú, naicáanápíná nacái pipualé namàacáanápíná nacái matuíbanáica piwàwa.

Advertencia contra enseñanzas falsas

³ Pimàni càide iyúwaté nùalàaná pía ipíchawáiseté nùacawa píicha Macedonia yàasu cáli nérépiná. Nuwàwaca piyamáacawa aléera Efeso iyacàlená iricu plalàacaténá cachàiníri iyú áibanái wenàiwica néeníyéica iyaca nayamáidáanápíná néewáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú. ⁴ Pìalàa nía nacái cachàiníri iyú ipíchaná neebáidaca nàawirináimi yàasu cachìwéeri tàacáisiwa, ipíchaná nacái néewáidacawa mamáalàacata áiba tàacáisi cachìwéeri ìwali nàiméerica ìwali icàlidacasa càinácaalí nàawirináimi imàníiná bàaluité, ipíchaná nacái nacàlidaca mamáalàacata macáita

nàawirináimi ípidenáwa madécaná. Wenàiwicanái yéewáidacaalíwa nàwali, yá nasutáca néemíawa níawáaca mamáalàacata, natàaníca náapichawáaca chàinisíiri iyú nacái. Yái tàacáisi cachìwéerica càmita iyúudàa wenàiwica neebáidáanápíná Dios itàacái nàyacaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Dios idéca ichùullíca wía cáinináanápíná waicáyacacawa. Wáalimá càì wamànica masacàacaalí wáiwitáise macái báawéeri ícha, wawènúadacaalí nacái wáiwitáisewa Dios irípiná imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná ícha, weebáidacaalí nacái Jesucristo itàacái báisíiri iyú.

⁶ Abénaméeyéi càmita càì nàyaca nawènúacáinátéwa Dios itàacái ícha, yá naméeràacawa déeculé báisíiri tàacáisi ícha. Sìucade natàaníca náapichawáaca chàinisíiri iyú canéeri iwèni wawàsi ìwallíse meedá.

⁷ Náimaca nawàwacasa néewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuise, quéwa càmita náalía néemíaca càinácaalí íimáaná Moisés yàasu tàacáisi. Nayúunáidaca náalía néemíaca yái tàacáisica, íná manuíca náináidaca nawàwawa nàwaliwa néewáidáanápíná wenàiwica, quéwa càmita náalía néemíaca tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica.

⁸ Wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wáalíacawa cayábéericani, yái profeta Moisés yàasu tàacáisica, cayábaca nacái wéewáidacaalí iyú wenàiwica yái tàacáisica, quéwa iwàwacutá wéewáidaca nía càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁹ Iwàwacutá wawàwalica Dios itàacái càmita imáisanla wamànica cayábéeri, néese icháawàaca naináwaná ìwali cawinácaalí imàníiyéica íbáyawanáwa, càníiyéica nacái iwàwa yeebáidaca

Dios itàacái. Càì namànica: Nàuwideca namànica Dios, namànica nabáyawanáwa; càmita nàa Dios iyéininá, caná iwèni naicáca áibanái yàanáca Dios icàaluíniná; nanúaca náaniriwa, náatúa nacáíwa, nanúa nacái áibanái wenàiwica. ¹⁰ Naimáca áiba yáapicha cà míichúaca náinusíwa, cà míirica nanìrisíwa nacái, aslanái naimáca nanacáiri yáapichawa, inanái naimáca nanacáichúa yáapichawa nacái; náibàaca wenàiwica plata ìwalínápiná; nacàlidaca nachìwawa, nachìwáida nacái áibanái, nacháawàaca áibanái iináwaná ìwali nachìwa iyúwa. Càita áibanái wenàiwica nàyaca imàníiyéica macái báawéeri ìwitáná méetàuculé ícha yái yéewáidacalésica machacàníirica. Iná Dios itàacái profeta Moisés itànèricaté icháawàaca naináwaná ìwali, ímaca iwàwacutáanápiná nàuwichàacawa nabáyawaná ìwalíisewa. ¹¹ Moisés yàasu tàacáisi báisírira ìyaca abédanamata yáapicha yái tàacáisi Dios imàaquéerica nulí, nucàlidacaténá áibanái iríni yéewanápiná náalíacawa Jesucristo iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, yái Dios mèlumèluírira iicácanáwa; iwàwacutá wàaca Dios icàaluíniná.

Gratitud por la misericordia de Dios

¹² Yá nùaca Wáiwacali Jesucristo irí cayábéeri, yái ichàiniadéerica núa. Nùaca irí cayábéeri bàaluitécáiná iicáca núa càiride iyúwa abéeri imàníiripinaté càide iyúwa ichùuláná núa, yáté imàacaca nuíbaidaca irípiná. ¹³ Càita idéca imànica nulí yái cayábéerica éwitaté nutàanicáaníta báawéeri iyú Jesús ìwali quéechatécáwa, nùuwichàidacaté nacái wenàiwica yeebáidéeyéicaté itàacái, numànicaté nacái nalí báawéeri manuísíwata iyúwa wenàiwica cáimacáiri iicáca yáawawa áibanái ícha.

Quéwa Dios iicácaté nupualé càmicáináté núaliáwa nùuwichàidáanáté nùacawa yàasu wenàiwicanái ipíchawáiseté nuebáidaca Jesucristo itàacái. ¹⁴ Yá Wáiwacali idéca imànica nulí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata. Yá imàacaca nuebáidaca itàacái, cáinináca nacái iicáca núa. Càita wàyaca, wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yeebáidéeyéica itàacái.

¹⁵ Nucálidacué pírí báisísíwéeri tàacáisi. Iwàwacutá macáita yeebáidacani: Cristo Jesús yàanàacaté aléi èeri irìculé iwasàacaténá cabáyawanéeyéi wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Núacata yái cabáyawanéerica náicha canánama èeri irìcuíyéica cabáyawanéeyéica. ¹⁶ Dios iicácaté nupualé, núa cabáyawanéerica náicha canánama, yéewacaténá Jesucristo yáasáidaca macáita wenàiwica irí máini cayábéerica íwitáise, náalíacaténáwa nacái càmita yùuwichàida wenàiwica ráunamáita, néese icùaca déecuíri iyú yéewanápiná wenàiwica nawènúadaca irípiná náiwitáisewa. Càipiná náalíacawa néemìapinácaalí nuináwaná ìwali, náalíacaténáwa Dios iicáanápiná napualé nacái neebáidacaalí Jesucristo itàacái needácaténá nalíwa nacáucapináwa càníri imáalàawa. ¹⁷ Wàacué Dios irí cayábéeri manuísíwata càiripináta, wàacué iyéininá nacái cáimiétaquéeri iyú, yái Wacuèriná Dios cànírica imáalàawa, càníri nacái yéetáwa, càníri nacái yéewa èeri mìnánái iicáca, yái abéericata Dios! Báisíta, amén.

¹⁸⁻¹⁹ Néeni, Timoteo, nuíquéeri càiride iyúwa nuìriwa, nuchùullacaté pía píalàanápiná cachàiníri iyú níara yéewáidéeyéica wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú. Càì nuchùullaca pía

pimànicaténá cayábéeri ùwicái cachìwéeyéi íipunita, pimawèniadacaténá nía báisíri tàacáisi iyú. Píalimápiná pimawèniadaca nía peebáidacaalí mamáalàacata yái tàacáisi báisíríca, piwènúadacaalí nacái píiwitáisewa càiripináta pibáyawaná íchawa. Iwàwacutá pimànica càide iyúwaté abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nacàlidáanaté tàacáisi píwali Dios inùmaliçuise. Náimacaté píibaidáanápinaté Dios irí cáaliacáiri iyú. Aibanái càmitaté nawènúada náiwitáisewa nabáyawaná íchawa báisíri iyú, íná nadéca naméyàaca neebáidaca yái báisíri tàacáisica. ²⁰ Càita nadéca namànica níara Himeneo, Alejandro nacái. Iná nudéca numàacaca nía yéewanápiná Satanás yúuwichàidaca nía namàacacaténá náichawa yái natàanínáca báawéeri iyú Dios ìwali.

2

Instrucciones sobre la oración

¹ Quéechacáwa nuwàwa píalàaca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nasutáanápiná Dios ícha macái èeri mìnanaí irípiná. Iwàwacutá wasutáca Dios ícha nalípiná, wàaca nacái Dios irí cayábéeri nàwali macáita. ² Iwàwacutá wasutáca Dios ícha nalípiná níái icuèyéica cáli, nalí nacái macáita icuèyéica wenàiwicanái, yéewacaténá wàyaca matuíbanáita, yéewanápiná nacái wàaca Dios icàaluíniná matuíbanáiri iyú, yéewanápiná nacái wàyaca cáimiétaquéri iyú macái wenàiwicanái iicápiná. ³ Cayábéeriquéi wasutáanáca Dios ícha nalípiná, casímái nacái Dios yéemìaca yái wasutáanáca ícha nalípiná,

yái Dios iwasèerica wía yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁴ Cayábaca Dios yéemíaca wasutáaná íicha nalípiná Dioscáiná iwàwaca Jesucristo iwasàaca macái wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha; Dios iwàwa nacái náalíacawa ìwali yái báisíiri tàacáisica. ⁵ Iyacáiná abéerita Dios. Iyaca nacái abéerita wenàiwica yáaliméerica itàaníca Dios yáapicha èeri mìnaná iwicáu, yái wenàiwica íipidenéerica Jesucristo. Canácata áiba Jesucristo íicha yáaliméerica imàacaca wàyaca abédanamata Dios yáapicha. ⁶ Jesucristo imàacacaté icáucawa macái èeri mìnaná íichawalíná iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, càide iyúwaté Dios yáasáidáaná walí iwàwacáinaté wáalíacawa. ⁷ Dios imàacacaté apóstolca núa ibànùacaténá núa nucalidáanápiná càiri tàacáisi inùmalicúise Jesucristo iináwaná ìwali. Núumaca pírí báisíiri iyú, càmita nuchíwa: Dios ibànùaca núa nuéwáidacaténá camíiyéi judío báisíiri tàacáisi iyú, neebáidacaténá Jesucristo itàacái.

⁸ Iná àta alénácaalí nàwacáidáyacacawa, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nuwàwaca asíanái isutáca Dios íicha. Namichàidacaalí nacáapiwa nasutácaténá Dios íicha, iwàwacutá masacàaca nawàwa mabáyawanéeri iyú càide iyúwa cayábáaná Dios iicáca. Iwàwacutá càmita calúa nía, càmita nacái natàaní náapichawáaca chàinisíiri iyú. ⁹ Cayábaca nacái inanái nadèniacaalí nabàlewa iyúwa cáimiétacanéeyéi inanái, ipíchaná asíanái naicáidaca nalí, néese náináidacawa inanái ìwali báawanama. Cayábaca càmicaalí nachùniá náiwita ibáináwa máiní cawèníiri iyú, oro yáapicha, cawèníiyéi tùliquìchi yáapicha nacái, cawèníichúa

íba perla yáapicha nacái. Cayábaca nacái càmicaalí nàwalica máiníiri cawènica bàlesica. ¹⁰ Càmita cayába inanáí náasáidaca meedá nadènàca madécaná cawèníiri, néese cayábaca inanáí náasáidacaalí nadéca namàacaca níawawa Dios irí nàacatená iyéininá báisíiri iyú. Càì nàalimá náasáidaca náiwitáisewa: Iwàwacutá namànica cayábéeri áibanái irí. ¹¹ Iwàwacutá masànaca inanáí culto irícu, néemìacatená asianái yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. Iwàwacutá nacái inanáí nàaca náimiétacaná, cawinácaalí asianái yéewáidéeyéica wenàiwicanái. ¹² Càmita numàaca inanáí yéewáidaca asianái Dios itàacái iyú culto irícu macái wenàiwica yàacuésesemi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càmita nacái numàaca inanáí ichùullaca asianái, néese iwàwacutá masànaca inanáí néemìacatená asianái yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. ¹³ Canáca yéewaná inanáí ichùullaca asianái, Dios idàbacáinaté Adán quéecha, néeseté idàbaca Eva, níara idàbáanéeyéicaté wenàiwicaca, wàawirinámica nía, wía èeri mìnánica canánama. ¹⁴ Yáí Adán càmitaté Satanás ichìwáidani, néese Satanás icàlidacaté ichìwawa inanáí irí, yá uebáidacani, uyáacaté abéeri àicu ìyacaná càmiíricaté Dios ibatàa nayáaca. Càité umànica ubáyawanáwa quéechaté. Iná yéewa wáallácawa canáca yéewaná inanáí ichùullaca asianái. ¹⁵ Quéwa níái inanáica namusúapínácawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha namànicaalí càide iyúwa iwàwacutáaná namànica néenibe iríwa, neebáidacaalí nacái mamáalàacata Jesucristo itàacái cáallácáiri iyú càide iyúwa cáimiétacanéeyéi, cáininácaalí nacái naicáca áibanái. Iwàwacutá nacái masacàaca náiwitáise macái báawéeri ícha, náibaidacatená Dios irí

mabáyawanéeri iyú.

3

Cómo deben ser los dirigentes

¹ Báisíta cayábaca máinícaalí abéeri iwàwaca íbaidaca Dios irípiná iyúwa anciano icùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Báisíta máiní cayábéeri, cáimiétacanéerica nacái yái anciano íbaidacaléca Dios irípiná. ² Iná cawinácaalí íbaidéerica Dios irípiná iyúwa anciano icùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá iyaca machacàníri iyú yéewanápiná càmita áibanái yáalimá icháawàaca iináwaná iwali, ipíchaná náimaca anciano imànica íbáyawanáwa. Iwàwacutá anciano idèniaca abéechúata ínuwa. Iwàwacutá nacái icùaca yáawawa cáimiétaquéeri iyú ipíchaná imànica íbáyawanáwa. Iwàwacutá nacái casímáica yeedáca yàataléwa áibanái nayamáacaténáwa icapèè irìcu, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yèpuníyécawa déeculé icapèè íchawa. Iwàwacutá nacái anciano yáalimá yéewáidaca wenàiwica cayába. ³ Càmita nacái anciano icàma. Càmita nacái ipéla, néese càmíri calúa iwàwa, càmita nacái iwàwa itànica chàinisíri tàacáisi iyú. Càmita icutá mamáalàacata yeedácaténá iríwa manùba plata. ⁴ Iwàwacutá anciano icùaca icapèèricuíyéiwa cayába. Iwàwacutá yéenibe neebáidaca itàacái, nàa nacái ímiétacaná manuísíwata. ⁵ Iwàwacutá còi anciano icùaca icapèèricuíyéiwa, yácáiná càmicaalí yáalimá icùaca cayába icapèèricuíyéiwa, néese càmita nacái yáalimá icùaca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁶ Iná iwàwacutá anciano

càmírica wàlisài yeebáidaca Jesucristo itàacái, ipíchaná cachàinica iicáca yáawawa áibanái ícha, yá imànica ibáyawanáwa, néese Dios yùuwichàidacani càide iyúwaté Satanás cachàinínáté iicáca yáawawa Dios ícha, yáté imànica ibáyawanáwa, íná Dios yùuwichàidapínacani báawanama càiripínáta. ⁷ Iwàwacutá nacái anciano ìyaca machacàníri iyú yéewanápiná áibanái cà míyéica yeebáida Jesucristo itàacái, naicáca cáimiétaquéeri iyúni, yái ancianoca. Cà micaalí cà anciano ìyaca, yá cawàwanáta áibanái itàaníca ìwali báawéeri iyú, néese Satanás yáalimáidacani imànínápiná ibáyawanáwa.

Cómo deben ser los diáconos

⁸ Càita nacái diácononái: Iwàwacutá nàyaca cáimiétaquéeri iyú, cà míyéita cachíwa, néese namànica càide iyúwa náimáaná; cà míyéita nacái icàma, cà míyéita nacái iwàwa imànica yàasu wawàsi báawéeriwa needácaténá nalíwa plata. ⁹ Iwàwacutá diácononái yeebáidaca tàì íméri iyú yái tàacáisi báisíríca weebáidéerica, Dios imàaquéerica wáalíacawa ìwali. Iwàwacutá nacái maşacàaca diácononái íiwitáise. ¹⁰ Yá iwàwacutá piicáca náiwitáise quéecha asáisi náibaidacaalí cayába Dios irípiná, nàyacaalí nacái machacàníri iyú. Néese cà micaalí namàni nabáyawanáwa, yásí náalímáca náibaidaca Dios irípiná iyúwa diácono. ¹¹ Càita nacái inanái íbaidéeyéica Dios irípiná iyúwa diácono. Iwàwacutá nàyaca cáimiétaquéeri iyú, cà míyéica itàaní áibanái ìwali báawéeri iyú, cà míyéita nacái icàma, namànica nacái macáita náibaidacaléwa machacàníri iyú càide iyúwa iwàwacutáaná namànicani. ¹² Iwàwacutá

diácono idèniaca abéechúata ínuwa. Iwàwacutá nacái icùaca yéenibewa cayába, icapèericuíyéi nacáiwa. ¹³ Iwàwacutá càì nàyaca níái diáconoca, níacáiná, náibaidacaalí cayába Dios irí, yásí áibanái iicáca nía cáimiétaquéri iyú, yá nacái manuípínáca diácononái ínáidaca iwàwawa, cachàiníiri yáwanái náiwitáise nacàlidacaténá naináwanáwa macàaluínináta neebáidáaná Cristo Jesús itàacái.

La verdad revelada de nuestra religión

¹⁴ Nutuíyàaca núalimáanápiná nùaca nupáchiaca pía mesúnamáita, quéwa siúcade nutànàaca pírì cuyàluta. ¹⁵ Iná càmicaalí núalimá nùacawa pìatalé mesúnamáita, càicáaníta píalíapínácawa càinácaalí iwàwacutáaná wàyaca, wía Dios yéenibeca, cáuri Dios yàasunáica, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá wéewáidaca wenàiwica càiripínáta báisíiri tàacáisi iyú. ¹⁶ Macáita wáalíacawa báisíiri iyú, máiní cachàiníirica yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwica íicha bàaluité quéwa siùca Dios idéca imàacaca wáalíacawa ìwali. Yácata tàacáisi icàlidéerica walí càinácaalí iwàwacutáaná weebáidaca:

Cristo yàanàacaté aléi èeri irìculé càide iyúwa wenàiwica. Néese Espíritu Santo icàlidacaté Cristo ìwali mabáyawanéericani, ángelnái nacái naicácani. Aibanái nadéca nacàlidaca iináwaná wenàiwicanái irí; abénaméeyéi èeri mìnánái neebáidaca itàacái; néeseté Cristo imichàacawa chènuniré àniwa, ìyacaténá cáimiétacanéri iyú, icamaláná mèlumèluíri irìcu nacáiwa.

4

Los que se apartarán de la fe

¹ Quéwa Espíritu Santo icàlidaca yái tàacáisi amaléeri iyú: Aibaalípiná maléená èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, yásí abénaméeyéi nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo ícha, càmita quirínama neebáidapiná itàacái. Néese neebáidapiná demonionái itàacái cachìwéeri, demonionái yàasu yéewáidacalési cachìwéeri nacái. ² Néenialípiná wenàiwica néemiapiná pucháibéeyéi íiwitáise irí, cachìwéeyéi nacái. Níara cachìwéeyéica náalíapináacawa cabáyawanáca nía, quéwa càmita quirínama báipiná nía nabáyawaná ìwaliwa, càmita nacái achúma nawàwa ìwali, néese namànipiná mamáalàacata nabáyawanáwa. ³ Níara cachìwéeyéica càmita nabatàa wenàiwica nacásàacawa. Namáisanìlaca wenàiwica iyáaca abénaméeyéi yàacàsi íiwitáaná, quéwa Dios idéca imàacaca wenàiwicanái icásàacawa; Dios iwàwaca nacái nàaca irí cayábéeri náinu ìwaliwa, nanìri ìwali nacáiwa. Dios idéca nacái idàbaca macái yàacàsi íiwitáaná wayáapiná idécanáami wàaca irí cayábéeri ìwali, yái yàacàsica, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yáaliyéicawa báisíri tàacáisi ìwali nacái. ⁴ Cayábaca wayáacaalí macái yàacàsi íiwitáaná, cayábacáiná macáita yái Dios idàbacaléca íná càmita iwàwacutá wáucaca wáichawa áiba yàacàsi, néese weedácani casímáiri iyú idécanáami wàaca Dios irí cayábéeri ìwali. ⁵ Cayábaca wayáacaalíni Dios itàacái íimacáiná walí cayábacani, yá nacái wasutáaná Dios ícha masacàaca imànica walí macáita yàacàsi.

Un buen siervo de Jesucristo

6 Iwàwacutá péewáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Péewáida nía iyú yái tàacáisi yàacàsi ìwalíríca, pìalàa nía nacái ipíchaná neebáidaca cachìwéeyéi yàasu tàacáisi. Péewáidawa mamáalàacata nacái ìwali yái tàacáisi icàlidéerica walí cànínacaalí iwàwacutáaná weebáidaca Jesucristo itàacái. Peebáida nacái mamáalàacata yái cayábéeri yéewáidacalésica càide iyúwa pidàbáanaté peebáidacani àta siùca nacáide. Càicaalí pimànica, yásí píibaidapíná piacawa Jesucristo irípiná cayábéeri iyú.

7 Eeri mìnanaí càmíiyéi yáalía Dios ìwali nacàlidaca nàasu tàacáisiwa canéerica iwèni, máiwitáiséerica, cachìwéerica nacái, càide iyúwa abénaméeyéi béeyéi inanái icàlidáaná wenàiwica irí. Piúca píichawa macáita càiri tàacáisi. Picá péemà nalí. Néese péewáidawa cachàiníri iyú piyacaténá machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. 8 Cayábaca walíni cachàinicaalí wainá cháí èeri irìcu idècunitàacá wàyaca cháí malééná èeri. Quéwa cayába cachàini walíni càiripináta wàyacaalí machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yácáiná càicaalí wàyaca, yá cayábaca Dios iicáca wáiwitáise siùcade. Néese áiba èeriwa wàyapínaca yáapicha càiripináta. 9 Báisícata yái tàacáisica. Iwàwacutá macái wenàiwica yeebáidacani. 10 Iná wáibaidaca cachàiníri iyú, weebáidacáiná cáuri Dios, manuicaténá wáináidaca wawàwawa ìwali càiripináta, yái iwasèerica macái wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, cawínacaalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

11 Càita iwàwacutá pichùullaca nàyaca, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, péewáida nacái nía, iyú yái tàacáisica nucàlidéerica

pirí. ¹² Timoteo, picá pimàaca caná piwèni naicáca pía, éwita ùuculliricáaníta pía. Néese píasáida nalí cainácaalí iwàwacutáaná nàyaca machacàníiri iyú níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pitàaní abéerita cayábéeri wawàsi ìwali. Pìya machacàníiri iyú wenàiwicanái iicápiná. Cáininá piicáca áibanái, piyúudàanápiná nía. Peebáida Dios. Iwàwacutá masacàaca píiwitáise macái báawéeri ícha. ¹³ Pilée nalí Dios itàacái macái imanùbaca nàwacáidáyacacaalíwa, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái: Pimichàida náiwitáise mamáalàacata neebáidáanápiná cachàiníwanái; péewáida nía nacái Dios itàacái iyú àta nùanàacataléta pìatalé. ¹⁴ Picá pibatàa imáalàacawa pícha yái chàinisi Dios imàaquéericaté pirí píibaidáanápiná irí, bàaluité ancianonái imàacacaalíte icáapiwa pìwali, nacàlidacaté nacái tàacáisi pìwali Dios inùmaliçuíse ímérica píibaidáanápináté Dios irípiná.

¹⁵ Pimàni mamáalàacatani macái pichàini iyúwa càide iyúwa núumáaná pirí, yéewacaténa macáita wenàiwica náalimá naicáca pimànica piacawa cayábéeri cachàiníwanái mamáalàacata. ¹⁶ Picùa píawawa wenàiwica ibáyawaná ícha. Péewáidawa mamáalàacata Dios itàacái ìwali, néese péewáida wenàiwica cáaliacáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Pimànicaalí cà, yásí piwasàaca píawawa cachìwéeyéi yàasu tàacáisi ícha. Càita nacái piwasàapíná nía cachìwéeri tàacáisi ícha, níara yéemièyéica pirí.

5

Cómo portarse con los creyentes

¹ Picá pialàa nía cachàiníri iyú, níara béeyéica asianáica, néese pialàa nía éeréeri iyú càide iyúwa pialàaca nacáicaalí píaniriwa éeréta. Pialàa nacái ùuculliyéi càide iyúwa pialàaca nacáicaalí péenásàiriwa. ² Pialàa béeyéi inanái càide iyúwa pialàaca nacáicaalí píatúawa éeréta. Pía ùucullirica, péewáidacaalí mánacanái, piicá nía càiyéide iyúwa péenásàatúanái, picùa nacái píawawa càiripináta ipíchaná pimànica pibáyawanáwa.

³ Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nàyacuéca pèewi abénaméeyéi inanái inìrimi yéetéeyéimicawa íicha. Piyúudàacué níara manìriyémica canéeyéica yéenibe, canéeyéica nacái yéénánái iyúudèeyéipiná nía. ⁴ Quéwa manìrichúami idènìacaalí yéenibewa, càita nacái udènìacaalí utaquénáywa, yásí iwàwacutá nayúudàaca úa quéecha nàacaténá uimíetacaná càide iyúwa Dios ichùulianá. Iwàwacutá nayúudàaca úa nèepùadacaténá yái cayábéerica nasèenáimi imànìiricaté nalí, casímáicáiná Dios iicáca namànica ulí cayábéeri. ⁵ Nàyaca abénaméeyéi inanái manìriyéimi catúulécanásíwéeyéi, canácáiná néenánái iyúudèeyéipiná nía. Níara manìriyémica náibàaca nawàwawa Dios iwéré iyúudàanápiná nía, yá nasutáca níawawa Dios íicha èeríapinama, táiyápinama nacái. Iná iwàwacutácué piyúudàaca nía, píacué Dios yàasu wenàiwicaca. ⁶ Quéwa càmítacué iwàwacutá piyúudàaca áiba manìrichúami ùyacaalí meedá càasuíri iyú usímáidacaténá úawawa. Càmita uínáidawa Dios ìwali, íná ùyaca càide iyúwa yéetéechúamiwa. ⁷ Càita iwàwacutá pichùulìaca

níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàyáanápíná machacàníiri iyú ipíchaná áibanái nacháawàaca naináwaná ìwali. ⁸ Aiba icàlidacaalí iináwanáwa yeebáidacasa Jesucristo itàacái, quéwa càmita iyúudàa yéénánáwa, icapèèricuíyéi nacáwa, idéca iyamáidaca yeebáidaca Jesucristo itàacái. Báawéerica íiwitáise áibanái íicha càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái.

⁹ Aiba manìríchúami iwàwacaalí íibaidaca abéerita Dios irípiná mamáalàacata uyúudàacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yá iwàwacutá udèniaca sesenta camuí. Iwàwacutá nacái abéeríchúamica inìri. ¹⁰ Iwàwacutá nacái caináwanáca úa ìwalíise yáí umànínáca áibanái irí cayábéeri; idàwinèechúa yéenibewa cayába nàyacaténá machacàníiri iyú; yeedéechúa wenàiwica ucapèèriculéwa casímáiri iyú, ùacaténá nayáapíná; iyúudèechúa cayába áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ubaidáanápíná nalí càide iyúwa nàasu wenàiwica íibéerica wenàiwicanái yàabàli; iyúudèechúa nacái cawinácaalí yúuwichèeyéicawa; íimáanáca uwàwacaalí umànica macái cayábéeri íiwitáaná áibanái irí.

¹¹ Pitànàacaalí inanái íipidená cuyàluta irícu, náibaidacaténá abéerita Dios irípiná càiripináta, picá pitànàa náipidená cawinácaalí manìriyéimica càmiyéitàacáwa idèniaca sesenta camuí; níacáiná abénaméeyéi manìriyéimi nawènúadapíná náiwitáisewa náibaidacalé íichawa náiméericaté ìwali namànínápinása Cristo irípiná nawàwacáiná needáca nalíwa nanìripínáwa àniwa.

¹² Néese namànicaalí càì, yá cabáyawanáca nía

càmicáiná namàni càide iyúwaté nacàlidáaná quéecha náibaidáanápínása abéerita Dios irípiná mamáalàacata nayúudàacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹³ Abénaméeyéi inanái nacái napáchiaca nàacawa meedá capli imanùbaca, yá ínucá nábaidaca meedá; càmita ínucáita nía meedá, néese nadàbaca natàanica áibanái ìwali báawéeri iyú; máini nawàwaca náalíacawa áibanái yàasu tàacáisi ìwali; néese nacàlidaca áibanái irí tàacáisi càmirica cayába nacàlidaca nalí. ¹⁴ Iná nuwàwaca nacásàacawa àniwa níara manìriyéimica, inìrimi yéetéeyéimicawa íicha, cawinácaalí inanái càmiyéitàacáwa idèni sesenta camuí, nadàwinàacaténá nacái néenibewa, nacúa nacái nacapèewa àniwa, ipíchaná wàuwidenái itàanica báawéeri iyú wàwali, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁵ Níacáiná abénaméeyéi manìriyéimi nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo íicha namànicaténá càide iyúwa Satanás iwàwáaná.

¹⁶ Abéechúa inanáicaalí yeebáidéechúa Jesucristo itàacái, udèniacaalí uénánáiwa inanáiwa inìrimi yéetéeyéimicawa íicha, yá iwàwacutá uyúudàaca nía, ipíchaná níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá nayúudàaca nía. Yásí níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái náalimá nayúudàaca inanái manìriyéimi canéeyéica yéénánái iyúudéeyéipiná nía.

¹⁷ Iwàwacutá níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái namàacaca nàasu platawa ofrenda iyú napáyaidacaténá ancianonái íibaidéeyéica mamáalàacata Dios irípiná, icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica. Anciano icùacaalí nía

cayába, íbaidacaalí cachàiníri iyú Dios irípiná mamáalàacata icàlidacaténá nalí Dios itàacái, yéewáidacaténá nía mamáalàacata nacái, yá iwàwacutá namàacaca nàasu platawa ofrenda iyú pucháiba yàawiriéricatái íicha yái ofrenda namàaquérica áiba anciano irí, nàacaténá iwèni yéewanápiná anciano idèniaca cayába iyáapináwa, yéenibe yáapichawa. ¹⁸ Cayábaca Dios iicáca namànica càì bàaluitécáiná profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalicúise. Dios ímacaté: “Picácué pidacua pacá inùma ituínási íicha, idècunitàacá uíbidaca pirí ubawàidaca ituínási ùlùacaténá iwìralè, néese pimàacacué uyáacani idècunitàacá uíbidaca uèpunícawa”, ímacaté yái Diosca. Càité nacái Wáiwacali ímaca: “Iwàwacutácué pìaca iwèni yái íbaidéericuéca pirí”, ímaca.

¹⁹ Picá péemà irí cawinácaalí icháawàaca anciano iináwaná ìwali canácaalí pucháiba, càmiccaalí nacái máisiba icháawèyeyéica anciano iináwaná ìwali.

²⁰ Quéwa cawinácaalí imàníyeyéica ibáyawanáwa mamáalàacata, iwàwacutá pìalàaca nía cachàiníri iyú macái wenàiwica yàacuésemi cáalucaténá áibanái namànica nabáyawanáwa, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

²¹ Nuchùuliaca pía Dios iicápiná, Jesucristo iicápiná nacái, mabáyawanéeyéi ángel iicápiná nacái, pimànínapíná macáita càide iyúwa nùumáaná pirí siùcatàacáwa. Cawinácaalí imàníyeyéica ibáyawanáwa, pìalàa nía cachàiníri iyú, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pìalàa nía, iwàwacutá nacái càmita cayába piicáca abéeri wenàiwica áibanái íicha, néese pìalàa nía macáita abédanamata, cawinácaalí imàníyeyéica ibáyawanáwa.

²² Picá pimàaca picáapiwa mesúnamáita asàli ìwali pibàlùadacaténáni iyúwa anciano icuèrinápiná wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picùa piicáwani asásí yèepunícaaliwa machacàniri iyú, isicúacáicha cabáyawanéericani yái aslatica idécanáami pibàlùadacani iyúwa anciano. Pibàlùadacaalí càiri anciano, néese imànicaalí ibáyawanáwa, yásí cabáyawanáca pía nacái, càide iyúwa pidéca nacáicaalí piyúudàaca imànica ibáyawanáwa. Picùa píawawa masacàawaca macái báawéeri íicha.

²³ Núaliácawa pidéca piyamáidaca pìiraca uva ituní píasáidacaténá càmita piwàwa picàmaca iyúwa áibanái báawéeyéi. Quéwa cáuláicaca pidèericubàa madécaná yàawiría, íná nùalàaca pía ipíchaná pìiraca yáawami únita, néese pèewiada achúmanamata uva ituní úni yèewi pìiracaténáni iyúwa dabé.

²⁴ Píináidawa cáaliácáiri iyú ipíchawáise pibàlùadaca áiba anciano nacuèrinápiná. Abénaméeyéi namànica nabáyawanáwa amalánama wenàiwicanái yáaliéricawa ìwali ipíchawáise áibanái icháawàaca naináwaná ìwali, quéwa áibanái namànica nabáyawanáwa ibàacanéri iyú, càmita nacái wáalíawa ìwali madécaná èeripiná. ²⁵ Càita nacái waicáca amalánamata yái cayábéerica abénaméeyéi imànírira. Aibanái nacái namànica cayábéeri ibàacanéri iyú quéwa càmita yéewa ibàacawa càiripináta, yái cayábéerica namànírira.

6

¹ Níara áibanái yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá nàaca náiwacali icàaluínináwa cáimiétaquéeri iyú náibaidacáiná

irí, ipíchaná áibanái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái natàaníca báawéeri iyú Dios ìwali, ìwali nacái yái tàacáisi wéewáidéerica iyú wenàiwica. ² Náiwacalicaalí yeebáida Jesucristo itàacái, iwàwacutá càmita nayamáida nàaca icàaluíniná cáimiétaquéri iyú mamáalàacata, éwita néenàsàiricáanítani Jesucristo ìwalísená. Néese iwàwacutá náibaidaca irí cachàiniwanái mamáalàacata nayúudàacatenáni, náiwacalicaíná yeebáidaca Jesucristo itàacái, iwàwacutá nacái cáinináca naicácani, néenàsàiricáináni, Jesucristo ìwalísená.

La verdadera riqueza

³ Aibacaalí yéewáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, càmicaalí nacái abédanama íiwitáise yeebáidacatená yái báisíri tàacáisi Wáiwacali Jesucristo yéewáidéericaté iyú wenàiwica, càmicaalí nacái yeebáida yái tàacáisi icàlidéerica cànínacaalí iwàwacutáaná wàyaca, yá cáimacáica iicácawa. ⁴ Máini cachàinica iicáca yáawawa meedá áibanái íicha, quéwa càmita báisí yáalíawa, ibatàa abéeri wawàsipiná, càmita yáalíawa. Cálíacaca íiwitáise máinicáiná iwàwa icuísaca íichawa áibanái canéeri iwèni tàacáisi ìwalíse; yá idécanáami natàaníca náapichawáaca chàinisíri iyú, yá báawaca áibanái iicáca nía náimacáiná náalíacasa nacàlidaca máini cáalíacáiri iyúni. Néese càmita yáalimá abédanamata náiwitáise náapichawáaca, yá nadàbaca nacuísáyacacawa máini báawéeri iyú. Néese nadàbaca nayúunáidaca báawaca áibanái íiwitáise canánama. Càmita náalimá manuíca náináidaca nawàwawa áibanái ìwali. ⁵ Néese napéliayacacawa mamáalàacata níái báawéeyéica íiwitáise, càmíiyéica

yáalía báisiiri tàacáisi ìwali. Nacàlidaca naináwanáwa meedá neebáidaanása Jesucristo itàacái, quéwa càmita neebáida báisiiri iyúni. Nacàlidacáita naináwanáwa càì needácaténá nalíwa plata. ⁶ Báisíta weedáca walíwa cawèníiri wàyacaalí càide iyúwa Dios iwàwáaná, quéwa yái cawènírica ìyaca wawàwalìcu Dios imàacacáiná casímáica wía cayábacaalí waicáca wàasuwa Dios imàaquéerica walí, matuíbanáicaalí nacái wía cawèníiri wawàsi íicha. ⁷ Canápináta meedá cáinináaná waicáca cawèníiri wawàsi, bàaluitécáiná canáca watéeri wáapichawa wamusúacaalíté waicá èeri; càita nacái canácata watéeripiná wáapichawa wàacaalíwa èeri íicha. ⁸ Néese wadèñacaalí wayáapináwa, wabàlepiná nacáíwa, yásí yéewa casímáica wawàwa. ⁹ Quéwa cawinácaalí iwàwéeyéica càasuca, neebáidaca Satanás itàacái, yáalimáidacáiná nía namàninápiná nabáyawanáwa, yá nacaláacawa Dios íicha, yá nabáyawaná íbàaca nía càide iyúwa trampa íbàacaalí cuwèesi ráunamáita. Néese máini nawàwa namànica madécaná báawéeri wawàsi máiwitáiséeri iyú, yái báawéerica cànírica iyúudàa wenàiwica, néese iwatàidéerica nía yéetácáisi iriculé, càide iyúwa wenàiwica isicùmacaalíwa depuúwéeri úni yáaculé. ¹⁰ Cawinácaalí wenàiwica cáininéerica iicáca plata, imànica macái báawéeri íiwitáaná yeedácaténá iríwa mamáalàacata plata. Abenaméeyéi nacái cáininéeyéica iicáca plata nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo íicha nacutácaténá mamáalàacata plata, néese nadéca needáca nalíwa manuísíwéeri yúuwichàacáisi, íná achúmaca nawàwa siùca nàuwichàacáináwa.

La buena lucha de la fe

11 Quéwa pía, Timoteo, píacata Dios yàasu wenàiwicaca íbaidéerica Dios irípiná, íná piúca píichawa macáita yái báawéerica namànírica. Píalimáida macái pichàini iyúwa piyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Pía Dios icàaluíniná, peebáida itàacái, cáininá nacái piicácani, piidenà piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú. 12 Píalimáida macái pichàini iyúwa pimànicaténá cayábéeri ùwicái Dios irípiná. Yácata cayábéeri ùwicáica: yái picàlidáanáca báisíiri tàacáisi íméerica iwàwacutá wenàiwica yeebáidaca Jesucristo itàacái. Càì iwàwacutá pimànica, yásí peedápiná piríwa picáucawa càníiri imáalàawa. Dioscáiná imáidacaté pía pimànicaténá càì. Dios imáidacáinaté pía, íná yéewa picàlidacaté cayába piináwanáwa madécaná wenàiwicanái yàacuésemi peebáidáaná Jesucristo itàacái. 13 Siúcade Dios, yái yèerica nacáuca, macáita yái ìyéerica, yéemìaca yái nuchùullianáca pía. Jesucristo nacái yéemìaca yái nuchùullianáca pía, yái Jesucristo icàlidéericaté cayábéeri tàacáisi, icàlidacaté nacái iináwanáwa machacàníiri iyú Poncio Pilato irí. 14 Iná nuchùulla pía Dios iicápiná, Jesucristo iicápiná nacái, pimàni macáita càide iyúwa nuchùullaná pía. Picá piwènúada yái tàacáisica, ibatàa abéeri tàacáisi piná, ipíchaná iwàwacutá nùalàaca pía cachàiníiri iyú. Pimàni mamáalàacata càiripináta càide iyúwa nuchùullianá pía àta Wáiwacali Jesucristo yàanàacataléta àniwa. 15 Dios imàacapiná Wáiwacali Jesucristo yàacawa néese àniwa yéenáíwaná yàanàacaalíwa càide iyúwa abéerita Dios yáalíanáwa, chácaalínápiná èeri irícucaalí. Càipiná Dios imànica abéericáinatá

Dios máiníiri cayábaca, cachàiníríca nacái náicha canánama; yácata Wacuèriná nacái cachàiníríca áibanái nacuèrinánái ícha canánama; yácata Wáiwacali nacái cachàiníríca áibanái íiwacanánái ícha canánama. ¹⁶ Yái Diosca, yácata abéerita càmíríca imáalàawa, iyéerica icamaláná irícuwa canácatalé áiba yáaliméeri yàanàaca mawiéniré irí, máinicáiná mèlumèluírícani. Canácata èeri mìnali iiquéericaté Dios. Canácata nacái èeri mìnali yáaliméeri iicácani. ¡Macáita nàapíná abéerita Dios iyéininá càiripínáta, yái Dios cachàiníríca náicha canánama èeri càmíiri imáalàawa! Báisíta, amén.

¹⁷ Pìalàa níara càasuíyéica idènièyéica cháí èeri yàasu cawèníiri. Pìalàa nía ipíchaná cáimacái naicáca níawawa áibanái ícha. Iwàwacutá nacái càmíta manuí nánáidaca nawàwawa nàasu cawèníiri ìwaliwa, càmícáiná yéewa nàasu cawèníiri icùaca nía báawéeri ícha, yá nacái nàasu cawèníiri imáalàapínácawa áibaalpíná. Néese iwàwacutá manuíca nánáidaca nawàwawa Dios ìwali icùanápíná nía, yái Dios imàaquéerica walí madécaná wawàsi casímáicaténá wawàwa. ¹⁸ Pichùulia càasuíyéi namànica cayábéeri áibanái irí nayúudàacaténá nía. Cayába namànicaalí áibanái irí cayábéeri manuísíwata nadèniàcáiná manùba cawèníiri. Iwàwacutá casímáica nàaca catúulécanéeyéi irí cànícaalí wawàsi catúulécanéeyéi imáapuèrica. ¹⁹ Càasuíyéi imànicaalí càì, yásí nadèniàpínáca cawènisíwéeri nàasuwa áiba èeriwa, yái nacáuca báisíríca càmíríca imáalàawa.

Encargo final a Timoteo

²⁰ Timoteo, pimàni cayába píibaidacaléwa Dios imàaquéericaté pirí picàlidáanápíná yái báisíiri

tàacáisica. Picá peebá èeri mìnanaí yàasu tàacáisi canéeri iwèni, casaquèeri nacái. Aibanái nacái nawàwa natàaníca náapichawáaca chànisiíri wawàsi iyú nàasu tàacáisi cachìwéeri ìwaliwa. Náimaca cáaliacáicasa nía quéwa càmita báisi náaliacawa. Picá peebá nalí. ²¹ Abénaméeyéi nadéca neebáidaca nàasu yéewáidacalési cachìwéeri, yá nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo ícha.

Nusutácué Dios ícha pirípinácué imánínápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú.

**El Nuevo Testamento de nuestro Señor
Jesucristo en el idioma piapoco
New Testament in Piapoco**

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Piapoco

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Piapoco

pio

Colombia

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Piapoco

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

15b1335d-e064-57a2-9f7f-a5383125b741